

УДК [338.24+001.895](477)

Л.О. Згалат-Лозинська,

докторант

ORCID: 0000-0002-2063-5738

Київський національний університет будівництва і архітектури

МОНІТОРИНГ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БУДІВНИЦТВІ: ЗМІСТ ТА НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

В статті розглянуто зміст та напрями моніторингу державного регулювання інноваційної діяльності. Визначено перелік функцій та напрямів державного регулювання інноваційної діяльності в будівництві. Розглядається інформаційна основа оцінки управління інноваційною діяльністю на макро- мезо-, та мікрорівні. Виконано оцінку стану впровадження інновацій різного типу, показників інноваційної активності національних заявників у 2010-2017рр., розподіл видатків за видами витрат. Проведено порівняльний аналіз чисельності підприємств, що впроваджували інновації, за видами інновацій в розрізі сфер економічної діяльності, аналіз партнерської співпраці підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність в сфері архітектури та інжинірингу. Проведено моніторинг фінансових аспектів державного регулювання інноваційної діяльності та надано рекомендації щодо його удосконалення.

Ключові слова: моніторинг, державне регулювання, інноваційна діяльність, будівництво, фінансування інноваційної діяльності.

Вступ. В умовах високих темпів науково-технічного прогресу, глобального та міжгалузевого трансферту технологій не виникає сумнівів, що саме активізація інноваційної діяльності має стати основним фактором економічного розвитку як будівельної галузі, так і економіки України в цілому. Разом з тим темпи реалізації інновацій в будівництві є нижчими порівняно з іншими галузями. Використання моніторингу для оцінки стану результативності інноваційної діяльності дозволить в подальшому визначити напрями трансформації державної інноваційної політики та підвищити ефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема моніторингу та оцінки стану інноваційної діяльності присвячено праці українських та закордонних науковців, таких як Л. О. Волошук, А.П. Дука, Ю.Г. Левченко, В.Ф. Семенов, Р.А. Фатхутдинов та ін. Методику моніторингу та оцінки стану інноваційної діяльності на будівельних підприємствах вивчали В.Ф. Семенов, Е.Д. Чекулаєва, М.В. Чорна, С.В. Глухова. В працях А.О. Дегтяра, В.О. Гусєва, О.О. Мужилко, Н.Б. Мігай, Л.А. Петренко, І.А. Павленко, Л.І. Федулової досліджуються питання формування моделі інноваційного розвитку держави на основі моніторингу окремих елементів інноваційної стратегії України. Попри достатню змістовність проведених наукових досліджень, їх результати поки що не повною мірою враховані для підвищення ефективності державного регулювання, що обумовлює необхідність подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування підходів до удосконалення законодавчого та організаційного забезпечення державного регулювання на основі моніторингу інноваційної діяльності в будівництві.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання інноваційної діяльності охоплює численні функції, які полягають у спрямуванні розвитку наукових досліджень в будівельній сфері (фундаментальних, наукових, прикладних),

насамперед у перспективних напрямках, кадровому забезпеченні інноваційної діяльності у будівництві, розробці різноманітних програм (національних, регіональних, наукових), спрямованих на підвищення інноваційної діяльності будівельних підприємств, формуванні державних замовлень у вигляді контрактів на проведення інноваційних програм, створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності, захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності, фінансової підтримки виконання проектів розробок, що забезпечують початковий попит, які потім знаходять поширення на ринку, застосуванні інструментів державного регулювання інноваційного розвитку будівельної сфери, участі держави в ролі посередника в організації ефективної взаємодії різних секторів науки і стимулюванні кооперації в галузі інноваційних розробок між будівельними підприємствами та вищими навчальними закладами, координації інноваційної діяльності будівельної сфери в регіонах, створення правової бази інноваційного розвитку будівельної сфери, регулюванні міжнародних зв'язків в галузі інноваційних процесів. Останні два напрями є важливішими з точки зору ступеню участі держави у регулюванні інноваційним розвитком будівельної сфери, адже правове регулювання є виключно прерогативою держави.

Зважаючи на те, що інноваційна діяльність в будівництві має комплексний, системний характер і охоплює такі види роботи, як пошук ідей, ліцензій, патентів, кадрів, організацію дослідницької роботи, інженерно-технічну діяльність, яка об'єднує винахідництво, раціоналізацію, конструювання, створення інженерно-технічних об'єктів, інформаційну та маркетингову діяльність, відповідно і моніторинг стану інноваційної діяльності має стосуватися усіх цих питань.

Моніторинг державного регулювання інноваційної діяльності є джерелом необхідної інформації для зміни структури важелів механізму державного управління. Він ґрунтується на визначенні критеріальних показників ефективності інноваційної діяльності на основі аналізу змін умов стимулювання інноваційної діяльності, формування ринкового, бізнес та маркетингового середовища продукування та комерціалізації інновацій та дозволяє охарактеризувати стан та проблеми державного стимулювання інноваційної діяльності. Це викликає необхідність дослідити особливості формування умов здійснення інноваційної діяльності в будівельній галузі, що дозволить в подальшому визначити напрями державного регулювання для підвищення її ефективності.

Моніторинг державного регулювання інноваційної діяльності – це комплексна державна система безперервного спостереження за фактичним станом справ у сфері державного регулювання інноваційної діяльності в будівельній галузі. Моніторинг як якісно новий науково обґрунтований елемент управління, у сучасних умовах є одним із найважливіших інструментів розробки державної інноваційної політики в будівництві.

В Україні функції регламентування інноваційної діяльності, в тому числі моніторингу, були розпоршені між установами, що були відповідальними провадження інноваційної політики - Міністерством освіти і науки України (МОН), Державним агентством України з інвестицій та інновацій (ДАУІ), галузевими міністерствами, у функції яких входила оцінка стану виконання інноваційних проектів за бюджетні кошти [1]. Не підпорядковані МОН підприємства, що не отримують фінансування з бюджету, мають подавати звітність щодо інноваційної діяльності в служби Держкомстату, керуючись методикою формування вибіркової сукупності для проведення державного статистичного спостереження інноваційної діяльності підприємств згідно наказу

Державної служби статистики України [2].

Проведення державного статистичного спостереження інноваційної діяльності будівельного підприємства здійснюється за формою № ІНН для отримання якісних статистичних даних, що характеризують інноваційну діяльність та зіставні з відповідними даними країн Європи. Для підприємств будівельної галузі Держстатом передбачено обстеження за формою № ІНН (одноразове), що здійснюється один раз на два роки, а також за формою державного статистичного спостереження №1-технологія «Звіт про створення та використання провідних технологій та об'єктів права інтелектуальної власності».

Моніторинг проводиться Державною службою статистики України на державному, регіональному та місцевому рівнях на базі затверджених статистичних показників державного регулювання інноваційної діяльності. Крім того, організацією державної служби здійснюється аналіз до інноваційної діяльності будівельних підприємств у відповідності до методологічних положень зі статистики інноваційної діяльності, затверджених наказом Державної служби статистики України від 10.01.2013 року № 3.

Слід відзначити, що інформаційна основа оцінки управління інноваційною діяльністю досить різнопланова. Це обумовлено тим, що :

- 1) оцінка проводиться як на макро- мезо-, так і на мікрорівні;
- 2) ефективність оцінюється з позиції окремих стадій інноваційної діяльності – від планування (бюджетування), їх продукування науково-дослідними підрозділами (кількість та структура НДДКР, якість патентно-ліцензійної роботи) до трансферу технологій (промислове освоєння нових наукомістких технологій, продуктів);
- 3) для оцінки використовуються критерії економічної (чистий приведений дохід, рентабельність інноваційної діяльності, період окупності з урахуванням фактору дисконтування), організаційної (рівень розвитку інноваційної інфраструктури, стан охорони об'єктів інтелектуальної власності, ступінь оптимізації виробничого процесу, кількість та структура видів НДДКР, кількість / частка нових автоматизованих робочих місць, кількість отриманих / придбаних охоронних документів на права інтелектуальної власності) та соціальної ефективності управлінської діяльності (зростання рівня оплати праці працівників інноваційних підприємств, рівень задоволення споживачів за критеріями якості будівельної продукції);
- 4) наявний широкий спектр критеріїв оцінки в розрізі окремих функціональних зон. Так, зокрема, на оцінка на мікрорівні може бути виконана на основі визначення ряду кількісних показників, зокрема, фінансових (обсяг, частка, структура витрат на інноваційну діяльність за джерелами фінансування, рентабельність інновацій), облікових (вартість коштів на рахунку 12 «Нематеріальні активи» в розрізі окремих субрахунків 124 «Права на об'єкти промислової власності», 125 «Авторське право та суміжні з ним права»; обсяги витрат майбутніх періодів, що після завершення інноваційного проекту нагромаджуються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», субрахунках 152-154), технічних (рівень механізації та автоматизації, стан оновлення основних виробничих фондів), технологічних (використання прогресивних проектних рішень), організаційних (кількість та питома вага інноваційних підприємств в розрізі видів економічної діяльності, кількості працівників, інноваційної співпраці з партнерами), маркетингових (введення на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг, конкурентоспроможність, позиція продукту та підприємства на ринку), комерційних (обсяги реалізації інноваційної продукції), кадрових

(чисельність працівників, зайнятих на інноваційних підприємствах, залучених до створення інноваційних продуктів; частка працівників з науковими ступеннями, ін.), екологічних (показники екоефективності, ресурсо- та енергоємності продукції, частка продукції, що підлягає переробці та повторному використанню), соціальних показників (рівень задоволення споживачів в розрізі окремих критеріїв якості продукції; матеріальне та моральне задоволення винахідників та раціоналізаторів). Відповідно кожний з визначених підходів може використовуватись для оцінки основних елементів та чинників сприяння інноваційній діяльності, задля формування напрямів її активізації, підвищення ефективності.

З метою забезпечення динамічного та ефективного управління інноваційними процесами в будівництві, своєчасного внесення змін і доповнень проводиться систематичний моніторинг реалізації пріоритетних напрямів інноваційного розвитку. Подається і аналізується узагальнена інформація про впроваджені заходи та досягнуті результати, яка містить такі показники:

- обсяг інноваційних капіталовкладень відносно різного рівня амортизаційних відрахувань;
- розмір доходу від інноваційних капіталовкладень за рік відносно обсягу інноваційних капіталовкладень; розмір сукупного фінансування розвитку науки і техніки відносно річного ВВП;
- обсяг продажу новоствореної продукції за рік відносно річного обсягу продажу;
- кількість винаходів на 1 млн. населення;
- кількість впроваджених винаходів за рік відносно їх загальної кількості.

Аналіз інноваційної діяльності підприємств здійснюється з точки зору продукування інновацій та їх впровадження. Оцінка стану впровадження інновацій різного виду дозволили виявити тенденцію до скорочення питомої ваги інноваційних підприємств з 20,4% від усіх підприємств у 2010-2012 рр. до 14,6 % у 2012-2014рр., та в подальшому їх зростання у 2014-2016рр. до 18,4%, в т.ч.: здійснювали лише продуктові інновації у 2010-2012 рр. - 1,5% порівняно з 1,2% у 2014-2016рр.; лише процесові відповідно 3,2 та 5,8%, продуктові та процесові – 4,4 та 4,5%, маркетингові та організаційні – 10,4 та 6,6 % [1, с. 219; 2, с. 116].

Питома вага інноваційних підприємств, що здійснюють діяльність у сферах архітектури та інжинірингу, технічних випробувань у 2014-2016 рр. становило 4,2% порівняно з 4,6% у 2010–2012 рр., в сфері водопостачання та каналізації – відповідно 2,2% та 2,0% до загальної кількості інноваційних підприємств [1, с. 219; 2, с. 116].

Аналіз діяльності у сфері охорони промислової власності виявив чітку динаміку скорочення кількості патентів на винаходи у 2010-2017рр. як в цілому по економіці, так і у будівництві (табл. 1).

Питома вага патентів на винаходи в галузі будівництва у загальній кількості патентів на винаходи становила 5,51-4,9%. Якість підготовки патентів у цей період становила 81,37-43,33%. Слід також відзначити скорочення заявок на корисні моделі у будівництві у 2010-2015 рр. та їх зростання у 2015-2017 рр., що свідчить про активізацію інноваційної діяльності у сфері розробки технології (раціоналізаторська діяльність). Питома вага патентів на корисні моделі у будівництві становила 5,73-4,97%, якість підготовки патентів на корисні моделі - 95,8-100.0%. Основними заявниками (89% від загальної кількості) є заклади вищої освіти і науки установа [3, 4].

Таблиця 1

Показники інноваційної активності національних заявників

Показники інноваційної ктивності	2010р.	2015р.	2016р.	2017р.
Патенти на винаходи	2034	1516	1277	1224
в т.ч. в будівництві	112	83	52	60
питома вага будівництва, %	5,51	5,47	4,07	4,90
Якість підготовки патентів	69,57	81,37	43,33	58,25
Патенти на корисні моделі	9259	8035	8931	9365
в т.ч. в будівництві	531	387	431	465
питома вага будівництва%	5,73	4,82	4,83	4,97
Якість підготовки патентів	100,0	95,8	99,8	96,9

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Таким чином хоча впродовж 2012–2015рр. спостерігалось скорочення інноваційної діяльності будівельних підприємств, а вже у 2016-2017 рр. мало місце деяке поживлення, однак її інтенсивність все ще не досягла рівня 2012 р.

Моніторинг фінансових аспектів інноваційної діяльності здійснюються в розрізі напрямів витрат інноваційно активних підприємств, а також джерел фінансування, що аналізуються в динаміці та в порівнянні з іншими галузями.

Таким чином, аналізу підлягають напрями витрат будівельних підприємств на інноваційну діяльність за обсягом та питомою вагою. До них відносить видатки на:

- здійснення внутрішніх науково-дослідних розробок, які виконуються власними силами з метою збільшення обсягу знань для розробки нових і вдосконалених продуктів та процесів;
- придбання зовнішніх науково-дослідних розробок, виконаних іншими підприємствами, державними або приватними науково-дослідними організаціями та придбані підприємством;
- придбання машин, обладнання та програмного забезпечення для впровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів і процесів;
- придбання зовнішніх знань – патентів та незапатентованих винаходів, ноу-хау, а також інших видів знань в інших підприємствах чи організаціях для розробки та впровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів і процесів;
- навчальна підготовка для інноваційної діяльності – внутрішнє або зовнішнє навчання персоналу саме для розробки та / або впровадження нових чи суттєво вдосконалених продуктів і процесів;
- ринкове впровадження інновацій – діяльність щодо ринкового впровадження нових або суттєво вдосконалених товарів і послуг, включно з маркетинговими дослідженнями та рекламною кампанією;
- розробка дизайну – поліпшення або зміни форми, вигляду нових чи істотно поліпшених товарів або послуг;
- інші види інноваційної діяльності – інші види діяльності для впровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів та процесів, таких як техніко-економічні обґрунтування, тестування, розробка програмного забезпечення для поточних потреб, технічне оснащення, організація виробництва тощо.

В умовах скорочення видатків державного бюджету на фінансування науково-дослідних розробок, в тому числі і в будівництві, основний тягар фінансування НДР покладається на інвесторів. В цьому сенсі будівництво є унікальною галуззю, коли споживачі (інвестори) стають суб'єктом інноваційної діяльності, виконуючи в інноваційному процесі потрійну функцію - інвестора, новатора,

експерта.

В умовах відставання технологічного розвитку України від інших країн, інвестори все частіше віддають перевагу готовим технічним рішенням та технологічними розробкам, придбанню закордонних машин, обладнання та програмного забезпечення. Так, останнім часом в структурі витрат на інноваційну діяльність найбільша частка припадає саме на цей напрям (рис.1).

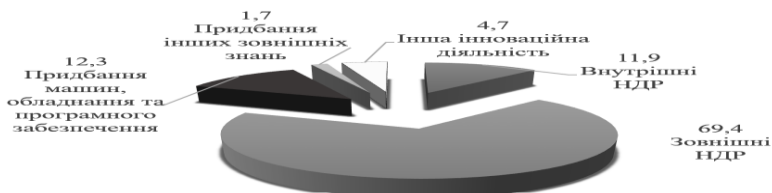

Рис.1. Розподіл обсягу витрат на технологічні інновації за видами витрат підприємств в сфері архітектури та інжинірингу у 2016 р.

Джерело: побудовано автором на основі [4]

Так, в цілому по економіці на придбання машин, обладнання, програмного забезпечення підприємства спрямували 77,6% витрат у 2014 р., в той час як на науково-дослідні розробки – 12,8 %, придбання зовнішніх знань – 3,9% [3, с. 126]. У 2016р. структура видатків зазнала змін за рахунок більшої орієнтації на власні та зовнішні наукові розробки. Основними причинами даної переорієнтації стали падіння курсу національної валюти, а також поступове заміщення машин та обладнання, що закуповувалися в Росії внаслідок заборони їх ввезення на митну територію України [4]. Так, падіння курсу впродовж 2014 -2015 рр. з 15,77 (31.12.2014) до 24 (31.12.2015р.) грн. за долар США переважно було обумовлено відмовою Нацбанку України від політики фіксованого курсу гривні (лютий 2015 р.), а також введеними Нацбанком жорсткою регламентацією покупки валюти на міжбанківському валютному ринку за дорученнями клієнтів – юридичних осіб або фізичних осіб-підприємців [3]. В результаті цього закупівля машин та обладнання за зовнішньоекономічними контрактами суттєво ускладнилася що, відповідно, відобразилося на розподілі витрат на інноваційну діяльність [4].

В будівельній галузі ці процеси відбувалися ще активніше (рис. 2). Так, у 2014-2016 рр. питома вага витрат на виконання зовнішніх науково-дослідних розробок (НДР) зросла на 29,4 відсоткових пункти та становила у 2016р. 69,4% загального обсягу витрат на технологічні новації [4, с.182].

Рис. 2. Динаміка частки витрат на технологічні інновації за видами витрат підприємств в сфері архітектури та інжинірингу у 2014р. та 2016 р.

Джерело: побудовано автором на основі [3, 4]

Такі тенденції були обумовлені необхідністю оптимізації витрат на конструкторські розробки, випробування та дослідження, що проводились спеціалізованими субпідрядними організаціями за рахунок застосування передових технологій, засобів механізації та автоматизації при виконанні будівельних робіт, впровадження ресурсо- та енергоощадних технологій, засобів підвищення рівня механізації та автоматизації, розробки прогресивних проектних рішень, широкого застосування логістики на будівельних підприємствах і прогресивних форм організації праці.

Великі будівельні організації все менше потребують послуг науково-дослідних організацій, внаслідок формування в їх структурах власних конструкторських та дослідних підрозділів, а також дослідно-експериментального виробництва. В той же час виконання фундаментальних розробок все більше виконується в рамках навчальних та науково-дослідних наукових установ, що підпорядковується міністерству освіти та науки.

Результатом державного статистичного спостереження інноваційної діяльності будівельного підприємства є первинна й узагальнена інформація щодо: продуктових, процесових, організаційних та маркетингових інновацій; витратків на інновації; інноваційних цілей; джерел інновацій; співпраці з іншими підприємствами (організаціями) в контексті інноваційної діяльності; чинників, що перешкоджають інноваційній діяльності; використання методів стимулювання нових ідей та творчих підходів серед співробітників тощо.

На рис.3 представлена порівняльна кількість підприємств, що впроваджували інновації, за видами інновацій в розрізі сфер економічної діяльності у 2016 р. Як видно з рис.3, підприємства в галузі архітектури та інжинірингу впроваджували переважно нетехнологічні інновації. Щодо продуктових інновацій, то кількість таких підприємств в переробній промисловості становила в 20 разів більше, ніж в будівництві, в оптовій торгівлі - в 3 рази, в телекомунікаційній сфері – в 2 рази. Приблизно аналогічна ситуація спостерігається і щодо процесових інновацій.

Відзначимо, що джерелами фінансування інноваційної діяльності є кошти державного бюджету України, місцевих бюджетів, власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ, власні чи допоміжні кошти суб'єктів інноваційної діяльності, інвестиції фізичних і юридичних осіб; інші джерела.

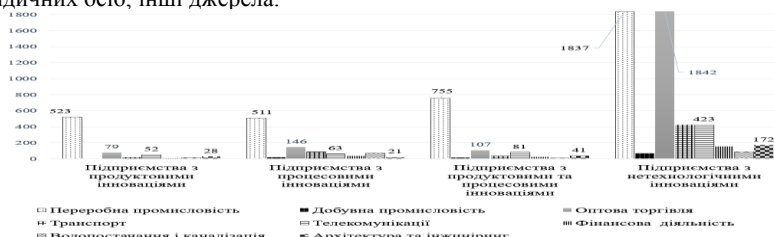

Рис. 3. Чисельність підприємств, що впроваджували інновації, за видами інновацій в розрізі сфер економічної діяльності у 2016 р.

Джерело: побудовано автором на основі [4]

Доцільним є проведення моніторингу за джерелами фінансування витрат на інноваційну діяльність. Зокрема, для реалізації інноваційних проектів суб'єктам інноваційної діяльності надається фінансова підтримка шляхом: повного безвідсоткового кредитування пріоритетних інноваційних проектів; часткового

кредитування інноваційних проєктів та залучення до фінансування решти необхідних коштів виконавця проєкту або інших суб'єктів; повної або часткової компенсації відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам; надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проєктів; майнового страхування реалізації інноваційних проєктів у страховиків.

Концепція Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2009-2016 роки [5], реалізація якої мала сприяти першочерговому вирішенню питання житлового забезпечення так і не запрацювала. Водночас суттєвих зрушень так і не відбулося, адже в цьому документі не йдеться про надання «безкоштовного» житла, а лише передбачений механізм компенсації позичальникам 20% суми першого внеску та індексування інфляції. Зрозуміло, якщо рівень ставки кредитування варіюється в межах 25-26 %, відповідно вартість житла зростає на чверть (для порівняння, в США – іпотечне кредитування здійснюється за ставкою 5%, термін кредитування – до 30 років), що підтверджує попередній висновок лише про формальне спрощення кредитної політики щодо підтримки будівництва. В Україні поки що не створені альтернативні комерційним банкам іпотечні установи на кшталт Асоціації заощаджень та позик в США (Savings and Loans Association) [6], що в першу чергу обумовлено відсутністю дієвого законодавчо затвердженого механізму іпотечного кредитування та перекредитування, в результаті якого перерозподіляються ризики між фінансовими установами. Такий механізм міг би бути реалізований з залученням коштів держбюджету під контролем Міністерства економічного розвитку. Створення такого механізму буде мати не лише стимулюючу роль для підприємств будівельної галузі, але може позитивно відбитися на захисті інтересів інвесторів будівництва. Для вирішення цього питання можна скористатися досвідом Німеччини, де фінансування житлового будівництва практично на 70% здійснюється через успішно функціонуючу систему будівельних ощадбанків [6, с.31].

Досвід провідних іноземних держав показує, що для інноваційного розвитку необхідно створення фінансових установ венчурного типу, які залежно від сфери діяльності частково фінансуються з державного бюджету. Як плату за використання фінансових ресурсів венчурні фонди отримують пакет акцій інноваційних підприємств. Наразі в Україні щодо фінансових ризиків не застраховані навіть інвестори забудовників, як фізичні, так і юридичні особи, не кажучи вже про венчурні фонди. Для розвитку будівництва також важливим є формування ринку іпотечного кредитування, перегляд норм оподаткування продажу об'єктів нерухомості, що приведе до активізації ринку будівельної продукції. Значною проблемою впровадження нововведень є складність введення в коштори нових видів обладнання, матеріалів, особливо це є практично неможливо реалізувати при залученні коштів державного бюджету, обсяг яких і так не перевищує 20%. Практично капітальне будівництво фінансується за рахунок приватних інвесторів, бізнес-структур та іноземних інвесторів.

Аналіз партнерської співпраці підприємств, що здійснюють діяльність в сфері архітектури та інжинірингу, технічних випробувань та досліджень доводить, що такі підприємства не лише самі належать до інноваційних, вони залучають в інноваційний процес інші підприємства, в тому числі постачальників обладнання та клієнтів (рис. 4).

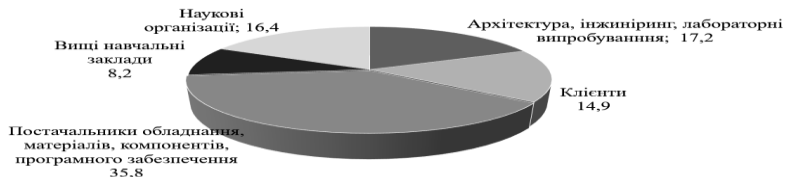

Рис. 4. Розподіл підприємств будівельної галузі з технологічними інноваціями, що мали партнера з інноваційної співпраці протягом 2014–2016 років, % Джерело: побудовано автором на основі [4, с.178]

Як видно з рис. 4 найбільшу співпрацю для підприємств будівельної галузі для активізації інноваційної діяльності виявляли постачальники обладнання, матеріалів, компонентів, програмного забезпечення – 35,8 % підприємств-партнерів. Руйнування галузевих науково-дослідних установ, їх перепрофілювання призвело до того, що інноваційна діяльність в будівництві здійснюється переважно за рахунок великих будівельних трестів, концернів, що мають в своєму складі дослідні департаменти. Трансферт технологій в галузі будівництва звузився практично до впровадження нових будівельних матеріалів або інструментів.

Висновки. Представлений в даному дослідженні моніторинг державного регулювання інноваційної діяльності в будівництві дає змогу виявити основні проблеми в цій сфері. Це в першу чергу стосується питань економіко-правового стимулювання впровадження інновацій, яке останнім часом здійснюється більшою мірою декларативно. Головними питаннями, які необхідно в першу чергу вирішити – це відновлення податкових та митних пільг для інноваційних підприємств, прискорення амортизації з метою оновлення основних виробничих фондів, врегулювання питання цільового фінансування інноваційних проектів, в тому числі і наукових установ; створення інституційних умов для трансферту технологій в галузі будівництва, налагодження співпраці з іноземними інвесторами та промисловістю, приватними фінансовими структурами за договорами державного приватного партнерства або через участь в державних, регіональних та міжнародних цільових програмах. Також необхідно вирішити питання повноважень за здійснення інноваційної політики в країні та будівельній галузі зокрема.

Щодо перспектив подальших досліджень слід зазначити, що впродовж останніх років показники моніторингу інноваційності підприємств, витрат на інноваційну діяльність, окрім статистичних даних, визначених методикою Державної служби статистики України, доповнилися рядом міжнародних показників згідно Європейських та світових методик обрахування узагальненого інноваційного індексу країни, що, на нашу думку, також слід враховувати в процесі діагностики державної інноваційної політики.

Список літератури:

1. Методика формування вибіркової сукупності для проведення державного статистичного спостереження інноваційної діяльності підприємств: Наказ Державної служби статистики України 31.12.2014 № 418
2. Про здійснення моніторингу виконання інноваційних та інвестиційних проектів, які впроваджуються із залученням державних коштів: Наказ Державного агентства України з інвестицій та інновацій від 21.01.2008 №4

3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2013 році: Стат. зб. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 314 с.

4. Наукова та інноваційна діяльність України у 2017 році: Стат. зб. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 178 с.

5. Концепція Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2009—2016 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2008р. № 1406-р URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/169291112>

6. Омельчук В.О. Досвід США та Європи в розбудові житлової іпотеки: перспективи для України. Економіка та держава. 2010. № 10. С. 29-32.

References:

1. Metodyka formuvannya vybirkovoyi sukupnosti dlya provedennya derzhavnoho statystychnoho sposterezheniya innovatsiyanoi diyal'nosti pidpryyemstv: Nakaz Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny 31.12.2014 № 418

2. Pro zdiysnennya monitorynhu vykonannya innovatsiynykh ta investytsiynykh proektiv, yaki vprovadzhuyut'sya iz zaluchennyam derzhavnykh koshtiv: Nakaz Derzhavnoho ahentstva Ukrayiny z investytsiy ta innovatsiy vid 21.01.2008 №4

3. Naukova ta innovatsiyna diyal'nist' v Ukrayini u 2013 rotsi: Stat. zb. – К.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny, 2014. 314 p.

4. Naukova ta innovatsiyna diyal'nist' Ukrayiny u 2017 rotsi: Stat. zb. – К.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny, 2018. 178 p.

5. Kontseptsiya Derzhavnoyi tsil'ovoyi sotsial'no-ekonomichnoyi prohramy budivnytstva (prydbannya) dostupnoho zhytla na 2009—2016 roky: Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 22 zhovtnya 2008r. № 1406-r URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/169291112>

6. Omel'chuk, V.O. (2010) Dosvid SSHA ta Yevropy v rozbudovi zhytlovyi ipoteki: perspektyvy dlya Ukrayiny. *Ekonomika ta derzhava*. № 10. Pp. 29-32.

Л.А. Згалаг-Лозинская

Мониторинг государственного регулирования инновационной деятельности в строительстве: содержание и направления реализации

В статье рассмотрены содержание и направления мониторинга государственного регулирования инновационной деятельности. Определен перечень функций и направлений государственного регулирования инновационной деятельности в строительстве. Рассматривается информационная основа оценки управления инновационной деятельностью на макро- мезо- , и микроуровне. Выполнена оценка состояния внедрения инноваций различного типа, показателей инновационной активности национальных заявителей в 2010-2017рр., распределение расходов по видам затрат. Проведен сравнительный анализ численности предприятий, которые внедряли инновации, по видам инноваций в разрезе сфер экономической деятельности, анализ партнерского сотрудничества предприятий, осуществляющих инновационную деятельность в сфере архитектуры и инжиниринга. Проведен мониторинг финансовых аспектов государственного регулирования инновационной деятельности и даны рекомендации по его усовершенствованию.

Ключевые слова: мониторинг, государственное регулирование, инновационная деятельность, строительство, финансирование инновационной деятельности

L. Zgalat-Lozynska

Monitoring of state regulation of innovation as a tool for optimizing innovation policy in construction

The article considers the content and directions of monitoring the state regulation of innovation. The list of functions and directions of state regulation of innovative activity in construction is determined. The information basis of the assessment of innovation management at the macro-meso- and micro levels is considered. An assessment of the state of implementation of innovations of various types, indicators of innovation activity of national applicants in 2010-2017, the distribution of expenditures by type of costs. A comparative analysis of the number of enterprises that implemented innovations, by types of innovations in terms of areas of economic activity, analysis of partnership cooperation of enterprises engaged in innovation activities in the field of architecture and engineering. The financial aspects of the state regulation of innovation activity were monitored and recommendations for its improvement were provided.

Keywords: monitoring, state regulation, innovation activity, construction, financing of innovation activity

Посилання на статтю:

APA: Zgalat-Lozynska, L. (2018) Monitorynh derzhavnoho rehulyuvannya innovatsiyanoi diyal'nosti v budivnytstvi: zmist ta napryamy realizatsiyi. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 38, 255 – 265.

ДСТУ Згалат-Лозинська Л.О. Моніторинг державного регулювання інноваційної діяльності в будівництві: зміст та напрями реалізації [Текст] / Л.О. Згалат-Лозинська // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. – 2018. – № 38. – С. 255 –265.

УДК 338.124.4

Р.М. Скупський,

докт. екон. наук, професор

ORCID: 0000-0003-1522-6101

Миколаївський міжрегіональний ІРЛ ВНЗ «Університет «Україна»

СКЛАДОВІ АНТИКРИЗОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ДИНАМІЧНИХ УМОВАХ

Визначено поняття «антикризовий потенціал» будівельного підприємства. Досліджено структуру антикризового потенціалу будівельного підприємства. Визначено основні проблеми функціонування підприємств будівельної галузі України у докризовий період і в новітніх політико-економічних умовах інтеграції країни до ЄС. Обґрунтовано новітні тенденції на напрямки розвитку будівництва в умовах повної або часткової інтеграції із ринками ЄС.

Ключові слова: будівельна галузь, будівельне підприємство, антикризовий потенціал, тенденції розвитку, сталий розвиток, ринок збуту.